

Intryck från Världsförbundets för kvinnornas rösträtt kongress i Köpenhamn.

Den internationella kvinnokongressen i Berlin 1904 och rösträttkongressen i Köpenhamn i sommar stå i mitt minne förknippade med betydelsefulla händelser i eget land. Det var i Berlin under pågående kongress budskapet nådde oss finskor om Bobrikoffs död genom Eugen Schaumans hand, och under intrycket af denna händelse syntes allt annat obetydligt. Vi befunno oss ju vid denna tidpunkt djupast nere i vågdalen, framtiden tedde sig mörk och hopplös och den sympati vi från många håll rönste ägnades »dessa stackars olyckliga finnar som lidit och lida så mycket.» Frågan huruvida vi, såsom medborgarinnor i en icke suverän stat, kunde få ingå som led i International Council of Women (Det Internationella Kvinnorådet) eller i Världsförbundet för kvinnornas rösträtt, var då ännu oafgjord och utgången oviss. Rösträttkongressen aftecknar sig mot bakgrunden af de mörka dagar, då Sveaborgsrevoltens drama utspelades med dess blodiga och djupt sorgliga efterspel på Hagnäs torg.

Men trots denna likhet — hvilken himmelsvid skillnad mellan stämningen nu och då! Oaktadt inre slitningar och alla efterdyningarna af ofärdsårens förvildning vi nu få bevittna, stå vi inför utlandet som ett enigt folk, hvilket genom novemberstrejkens kraftansträngning återvunnit frihet och själfbestämningsrätt. Vi voro nu icke mera »de stackars finnarna», nej vi hade i viss mening blifvit Europas »föregångsfolk», det första som gifvit kvin-

norna fulla medborgerliga rättigheter. Denna vår undantagsställning, som för öfrigt delades af de australiska delegerade, gjorde att vi vid denna kongress icke hade några direkta intressen att bevaka. Vi kunde med lugn åhöra referaten — hors de concours — i vår nyförvärfvade stolta egenskap af politiskt myndiga kvinnor.

Af denna anledning torde snarare en bild af kongressen i dess helhet mera kunna påräkna våra läsares intresse, än ett mer eller mindre utförligt återgifvande af de viktigaste andragandena vid mötet.

Det var i konsertpalatset vid Bredgaden mötena afhöllas. Längst borta vid salens ena kortända var estraden, där presidenten, de två vicepresidenterna, sekreteraren och tolken hade sina platser. I midten tronade mrs Carrie Chapman Catt, världsförbundets president. Det är icke lätt att med några ord karaktärisera denna märkliga och ovanliga kvinna. Redan hennes yttre värkar tilldragande. De stora, tankfulla litet melankoliska ögonen kontrastera på ett egendomligt sätt mot det viljestarka, bestämda draget kring haka och mun. Hon höjer sällan rösten, åtbörderna äro lugna, behärskade, men bakom allt detta lugn döljer sig en vilja af stål samt en outtömlig fond af energi och en storartad offervillighet för den sak hon gjort till sin, arbetet för kvinnans politiska myndigblifvande. Redan vid helt unga år — då hon var en flicka i »tonåren» — väcktes hennes håg att värka för sitt köns höjande. Hon gjorde det instintlikt, utan att egentligen kunna redogöra för sig själf hvarför hon gjorde det. Åt sin far, som frågade henne hvarför hon ägnade hela sin tid åt denna — så såg han saken — ofrukthara uppgift — svarade hon, att hon icke visste det. Hon måste göra det, det var hennes kall. Nu har hon vigtt sitt lif åt rösträttssaken. Ju mera hennes syn vidgats, ju mera klart har hon insett, att rösträtten är nyckeln till allt det andra, att utan fulla medborgerliga rättigheter är ingen likställighet tänkbar eller ens möjlig. Och med den karaktärens styrka och helhet, som utmärker mrs Carrie Chapman Catt, har hon utmönstrat allt, som kunnat inkräkta på hennes lifsuppgift.

Med en sådan president, hvars uppmärksamhet aldrig ett ögonblick slappades, därtill snabbtänkt och klar, var framgången gifven.

Bredvid mrs Chapman Catt sutto på hvar sin sida om henne de båda vicepresidenterna. Den ena af dem,

jur. dr Anita Augspurg, var jag icke i tillfälle att höra. Mrs Milliscent Garrett Fawcett, den kända kvinnosaks- och rösträttsförkämpen från England, var den andra. Mrs Fawcett hör till det slag af talare, som öfvertyga utan att rycka med. Hon utgör typen för hvad socialisterna skulle kalla den borgerliga rösträttskämpen. Hennes logik är utan vank, hennes uppträdande ytterst värdigt, då och då glimtar i hennes framställning en smula humor, men det brister dock något, förmågan att tända, att värma, helt visst emedan mrs Fawcett själf aldrig kan blifva varm. Huru som helst måste man med aktning böja sig för mrs Fawcetts lifslånga, outtröttliga och oegennyttiga arbete i kvinnofrigörelsens tjänst, om man ock skulle önska att hos henne finna en djupare förståelse af olika tänkande.

Sekreteraren mrs Rachel Foster Avory, en behaglig amerikanska, känd och uppburen inom internationella kvinnosakskretsar, dr Kâthe Schirmacher med ett par kloka ögon, ett elegant, säkert uppträdande och en alldeles förbluffande förmåga att utan att återtaga ett enda ord öfversätta till de tre officiella språken, engelska, tyska, franska. Last but not least protokollisten Martina Kramers från Holland, hvars blotta uppsyn inger sympati och förtroende.

Vid ena långväggen hade de af Internationella Kvinno- rådet utsända delegerade plats. De utgjordes af baronessan Alexandra Gripenberg, mrs Henry Dobson från Tasmanien, dr Ellen Sandelin från Stockholm samt amerikan- skan mrs Ida Husted Harper, Susan Anthonys kända biograf.

De olika ländernas delegerade sutto i långa rader ut- med hela rummet. Hvarje land företrädde af sin flagga. Denna gång hade också vi fått vår flagga — den gul-röda med det finska lejonet i guld uppe i ena hörnet.

Kända, välbekanta ansikten från berlinerkongressen mötte mitt öga hvartän jag såg.

I sin helhet betraktadt var dock intrycket af rösträtts- kongressen mycket olika. Man såg vid första ögonkastet, att denna var en arbetande kongress, medan däremot den i Berlin egentligen utgjorde en jätteuppvisning i propaganda- syften. Alla dessa nyfikna, som i Berlin vandrade från sektion till sektion för att förströdt lyssna än här än där, såg man icke till i Köpenhamn. Af den stora toalettlyxen, som väckte såväl uppseende som klander, såg man ingen- ting här. Men så var det ju ock den radikala, den

s. a. s. vänstra flygeln inom kvinnovärlden, som stämt möte i Köpenhamn. — Här funnos kvinnor från tre världsdelar. Den intresserade iakttagaren hade ett rikt material till sitt förfogande, kvinnor från olika länder, representerande vidt skilda nationaliteter, med all den olikhet i temperament, tänkesätt, uppfattning och uppträdande som karaktärisera de olika nationerna.

Med hänsyn till språkförhållanden gaf kongressen ett nästan förkrossande intryck af den anglosachsiska rasens världsherradöme. De flesta tal och referat framsades på engelska, och man måste i sanning förundra sig öfver huru utmärkt de flesta talade världsspråket. På väl-talighet var det ej håller någon brist, om ock formen för densamma var mycket olika. De tyska delegerade talade med mycken värme och »schwung», men med en viss patos, som lätt kunnat urarta till svulst. De engelska och amerikanska däremot voro sakliga, lugna och behärskade, men försmådde icke anekdoten. Man hade känslan af att tyskorna vände sig till »hela mänskligheten», medan anglosachsiskorna alltid syntes ha den konkreta verkligheten för ögonen det var just till denna församling och till ingen annan de talade. Där fanns common sens och humor, ett fast grepp på verkligheten i förening med den religiöst färgade idealism, som är typisk för rasen, men icke ett grand af sentimentalitet. Till de mest uppmärksammade talarinnorna hörde mrs Dora Montefiore, som i hög grad äger förmåga att fångsla sitt auditorium, hon värkar så att säga magnetiskt. Hon talade å de engelska socialdemokratiska kvinnornas vägnar och gifvet är att dessas demokratiska taktik icke vinner gillande inom de borgerliga kretsarna.

Frankrike hade sändt en enda delegerad, den åldriga, mycket kända kvinnosakskämpen Madame Maria Martin, engelska till börden. Ehuru hon visserligen nästan utslutande begagnade sig af franska språket, kunde man dock på röst och uttal höra att också hon var en Albions dotter. Italiens representant, den 32-åriga docenten i rättsfilosofi vid universitetet i Rom, professor Teresa Fabriola, väckte uppseende genom sin »ynde.» Den spänstiga lilla gestalten, de stora mörka ögonen, hela hennes person värkade mycket intagande. I sitt referat gaf hon en allsidig bild af det uppvaknande till större självständighet som förmärkes hos den italienska kvinnan. Ungarn hade

sändt fyra delegerade, bl. hvilka frk. Rosika Schwimmer för sin intelligens, sin energi, sitt temperamentfulla upp-trädande och sitt vackra utseende tillvann sig uppmärksamhet. Österrike var icke representeradt. Ryssland hade sändt 6 delegerade, som alla voro mig välbekanta från kvinnokongressen förliden höst i Moskva. M:me Zeneide Mirovitsch, M:me Gontcharoff, d:r Klerikov, M:lle Olga Wolkenstein, M:me Kalmanovitch och M:lle Ispolatoff voro alla representanter för allryska förbundet för kvinnans lik-ställighet. Det var icke någon ljus bild, som upprullades för åhörarna, och det låg sordin öfver ryskornas annars så explosiva våltalighet. De varma applåder, som ägnades dem hvar och en i tur, bör ha visat dem att alla närvarande kände en djup sympati för deras olyckliga fädernesland. Olga Wolkenstein hade en aldeles särskild framgång med sitt korta, men med stor värme och inedryckande entusiasm framsagda lilla tal, i hvilket hon häfdade nödvändigheten af en demokratisering af rösträttsrörelsen.

Med Ryssland är stormakternas rad afslutad. De små nationerna voro väl representerade, man förmärkte att intresset för kvinnornas rösträtt var vaket. För att börja med vårt grannland Sverige så var det fägningsamt att få höra om den fart och det lif som kommit i rösträttsrörelsen där. För vår finska, litet stormande radikalism har det förefallit, som om Sverige med hänsyn till kvinnorrörelsen inslagit en alltför försiktig taktik. Emellertid andades de svenska delegerades uttalanden en varm förtröstan till framgången af deras rättvisa sak. Fru A. M. Holmgren, frk. Gertrud Adelborg, frk. Anna Whitlock, frk. Hulda Lundén, fru Anna Bugge Wicksell, fru Frigga Carlborg voro delegerade. Fru Bugge Wicksells djuptänkta, på själfständiga studier byggda föredrag vid den skandinaviska mötesdagen ådrog sig en berättigad uppmärksamhet. Tyvärr var jag icke i tillfälle att åhöra alla de svenska delegerades referat.

Norge hade sändt fru F. M. Qvam, en kraftfull utpräglad personlighet, som alltid måste göra sig väl gällande, frk. Gina Krog, en kvinnosakskvinna så hel som få, hvilken ägnat hela sitt lif, hela sin stora energi och allt sitt intresse åt kvinnosaken, hvilken för henne blifvit en lifsak, samt stadsfullmäktige Frederikke Mørk, med den strålande käckheten och frimodigheten, som synes oss så typisk norsk.

De danska kvinnorna intogo såsom helt naturligt var en framskjuten plats, de hade ju burit dagens tunga och hetta. Till kongressens ledande personligheter hörde fru Louise Norlund, frk. Sophie Alberti, fru Johanne Münter, hvilka samtliga tillkommer en stor ära för att kongressen blef så lyckad som den enligt allas samstämmiga åsikt blifvit. På dem hade ankommit alla de tusen praktiska arrangemangen som en världskongress medför, och de voro ock i oafslätlig värksamhet inom en mängd kommittéer.

Med hänsyn till rösträttsrörelsen ha de danska kvinnorna ännu ett godt stycke arbete framför sig, innan de lyckas omstämman den allmänna opinionen. Den danska kvinnan besitter ju icke ens kommunal rösträtt, och den närmaste uppgiften, så förefaller det åtminstone den utomstående, blir att utbreda intresset för och insikten om nödvändigheten af kvinnans deltagande i det offentliga lifvet inom kvinnornas egna led. Ty utan en stridfärdig armé vinnas inga segrar, de danska männen äro väl i likhet med andra länders män känsliga för en stark och enig opinion, uppuren af tusentals kvinnor.

För Island, kulturens yttersta utpost i höga norden, hade ock en delegerad, fru Briet Bjarnhedinsdattir Asmundson infunnit sig. Med intresse åhörde mötet hennes redogörelse för förhållandena däruppe och det kunde icke undgå att väcka såväl förundran som beundran att fru Asmundson ger ut ett kvinnoblad. Då man besinnar att Islands hela befolkning utgör omkring 80,000, och då man vet med hvilka ekonomiska svårigheter de flesta kvinnoblad i långt större förhållanden måste kämpa, är det i sanning ett tecken på att de isländska kvinnorna icke äro efter sin tid, då de upprätthålla ett eget organ.

Till sist nämna vi Holland, det lilla duktiga landet med sin idoga befolkning och sin höga kultur. Då rösträttskvinnorna härnäst samlas till kongress blir det i Holland i juni 1908.

Denna hälsning framfördes till kongressen af d:r Aletta Jacobs, som hörde, så tycktes det mig, till de mest populära och omtyckta personligheterna vid kongressen. Hon är en af de ledande inom kvinnovärlden i Holland, hos henne är intelligensen parad med godhet. Jag nämner vidare fru Rodgers Hoitsema samt M:me van Loenen de Bordes.

Bjudningen till Holland, som framfördes, om jag minnes rätt, vid den i allo lyckade afskedsfesten på Skydebanen, väckte allmän entusiasm.

Men festligheterna förtjäna ock ett ord. Först i ordningen kom Köpenhamns magistrats mottagning i det nya rådhuset, som ensam för sig är en sevärdhet af första rang. Det ger en samlad bild af den höga utveckling den modärna konsten i Danmark nått. Om rådhusets arkitektur vill jag icke uttala mig, kännare prisa den som ett mästervärk. Den inre dekorationen, så behärskad och målmedveten in i hvarje enskildhet, värkar som en uppenbarelse af hvad modärn innerdekoration kan blifva, då en enhetlig plan följes, då allt från början till slut är en människas skapelse.

Frk. Sophie Alberti, älskvärd, själf full, förekommande hade anordnat en mottagning i Laeseforening for kvinder, som räknar 3,000 medlemmar. Fru Johanne Münter hade äran af en mycket lyckad och fin fest på det vackra Marienlyst.

Det var vid detta tillfälle mrs Chapman Catt höll sitt kanske mest glänsande tal, som stämplade henne som en parlamentariker af rang. Med den klara blick för organisation, som utmärker henne, angaf hon för hvar och ett land — och intet enda blef glömdt — hvad hon hoppades och hvad hon önskade skulle göras för den stora sakens slutliga seger.

Höjdpunkten af stämning nåddes vid afskedsfesten på Skydebanen. Afskedets vemod hindrade icke att det ena talet aflöste det andra, nya vänskapsband hade knutits, talens flod steg oafbrutet. Till sist afsjöngs unisont till marseljäsens eggande toner en sång, författad på fyra språk af doktor Ivar Berendsen, hvars maka, finska till börden, tagit en mycket värksam del i anordningarna till denna fest och arrangemangen för öfrigt.

Till slut vill jag nämna att Finsk kvinnoförening representerades af baronessan Alexandra Gripenberg samt kvinnosaksförbundet Unionen af mig och dr Maikki Friberg. I tacksamt minne bevara vi alla den varma hyllning, som ägnades vårt land och »vår seger».

A. Fm.